

ple per barrejar vi amb aigua', 'atuell', 'pila o pica de font', 'cràter', i aquest, del gr. *κρατήρ, ἦρος*, id., derivat de *χεράννυμι* 'jo mesclo'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.

I ja en molts escr. Renaix., començant pels dos epos de Verdaguer: «l'incendi --- / avant, ronca, assahina y udola, ab sa alenada, / cremant com teranyines los núvols del hivern, / de cingle en cingle, passa les valls, d'una gambada, / vessant-hi, com un cràter, les flames del infern», *Atl.* I (p. 56). El duplicat, mera-

ment arqueològic i poètic, *cratera* o *cràter*, figura en grans clàssics del S. xx com l'*Odissea* de Carles Riba
 DERIV.: *Craterita*. Altres deriv. de *χεράννυμι*: *crasi*, pres del gr. *κρᾶσις* 'acció de mesclar'. *Discràsia* 'mala constitució del cos', derivat de *κρᾶσις* format amb el prefix pejoratiu *δυσ-*: «úlceres leja / e corrosiva / de vida -t priva, / parlitiquea / tens, de perea: / tals *discrasies* e cachechies, / langós agudes, / si t'hi ajudes, / poràs curar», JRoig (*Spill*, 12119, llegit generalment, però malament, *distrasies*); *discrasiat* 'malaltís': «lo rey, qui ja stave *discrasiat* e malalt, que no exie dies avia de la cambra, mogut de la gran còlera, com ell no podia complir son concepte, recruà molt en la malaltia», S. xv, *Fi del Comte d'Urgell* (imprès *discrasiat* en l'ed. NCL., p. 68); el DAG. en citar aquest passatge ho grafia *distrasiat* i remet al mot *discreciat*, on hi ha un passatge dels *Ardits* amb aquesta grafia i el mateix sentit; no crec que la *t* sigui més que una falta de lectura (*st* i *sc* són idèntics en quasi tots els mss. d'aquests segles, i molt semblants en els altres) ni que hi hagi relació amb l'it. *straziato*, 'destrossat, aclaparat', *strazio*, ll. *distraction*.

Hipocràs 'cordial fet amb vi i espècies' ['«beveu, senyor, / dix, *l'ipocràs* / ---», JRoig, *Spill*, 1549], amb la curiosa etimologia popular «vi *procàs* o pi-ment: mulsum, melitites», OPou (entre les menes de vins, entremig de *clarea* i *malvasia*, *TbPu.*, 22); deu figurar també en l'original català de Robert de Nola (almenys en la trad. castellana de 1525, p. 46), fr. *hypocras* [1415]: de *Hippocras*, nom que es donava a l'Edat Mitjana al famós metge grec Hipòcrates; però la forma del mot es prestava a la falsa etimologia ὑπο- 'sota de' i κρᾶσις 'mescla', ço que va donar lloc a la creença que Hipòcrates havia inventat tals barreges, i després s'aplicà el seu nom a una d'elles.

Craticula, V. *graella* Craïller, V. grèvol *Crea*, V. DCEC, s. v. *Creable*, *creació*, *creadilla*, *creador*, *creaïlla*, *crear*, *creat*, V. *criar* *Creatina*, V. *creosota* *Creatiu*, V. *criar*

CREBAR, ant. 'rebentar', 'esclatar', del ll. CREPARE 'cruixir', 'espetegar', 'esclatar', i en la baixa època 'rebentar'. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, *VidesR*:

Aquí sempre com a intransitiu: «quant se fo penyat, el *crebec* per mig del cors», «Santa Justina o conec e ac temor que si s'enderoquava que *crebès*», traduint ll. *creparet*, «saltant el se fe gran mal, en tant que *crebà*» on tradueix *est ruptus*, *VidesR* (veg. el gloss.), on també es troba *crebat* amb el sentit

de 'herniat': «seran tots, homes *crebats* en los co<1>lós».

En general apareix en textos rossellonesos o tenyits d'influència nòrdica; i de fet avui és encara un mot del dialecte ross., ell i els seus derivats, aquests també valencians. En ross. avui és més aviat de la part Nord, però se sent també a Perpinyà, on se m'excusava un cuiner per haver *crebat un ou en el versant* (en abocar-lo de la paella, 1934): avui allà, doncs, funciona alhora com a transitiu i com a intransitiu, i si bé la influència francesa haurà ajudat a mantenir-li vigor, més aviat serà prolongació de l'ús antic i continuïtat geogràfica amb l'occità, tenint en compte que se sent més a l'esquerra de la Tet i sovint en relació amb descripcions del terreny i dels topònims: anotat *krabá* 'rebentar' a Conat, 'rebentar una entollada' a Matamala de Capcir; «damunt el Bauç de Potlles tot són *roques crebades*» a Evòl, 1959-60; «l'hereu se sacsejà d'averkonyit, mentre tots s'escarxofaven de riure: encara en riuen, si no en van *crebar*», Ant. Cayrol (JPCerdà, *Cont.*, 60).

S'usa un «*crepà*: desespararse» a les illes d'Eivissa (Pérez Cabrero), i Menorca «estar rabiós» (*AlcM*, corregir ací l'inexistent llatí **crepere* en *crepare*, que és clàssic i no vulgar a desgrat del participi *crepitus*), però fóra imprudent de pensar en un mossarabisme: és un italianisme portuari i de la lingua franca mediterrània.

DERIV.: En canvi és més versemblant que sigui un mossarabisme heretat del sistema irrigatori dels moros valencians +*carapits*, que altres diuen +*garapits*, nom a les Valls de Segó (1962) d'una mesura de l'aigua de regatge: és una mesura relativa a l'aigua de propietat o «de filar», per oposició a l'aigua de +*recotxa*:¹ seria doncs CREPATOS amb un significat com 'fraccions' (cast. *quebrados*) i A > i per imela en el parlar àrab dels moriscos.

Crebada 'cinglera de roccas', mot especial de Lluçena, molt repetit en el gran terme d'aquesta vila d'Alcalatén (*Crebà la Pequenyra*, *Crebada d'Aguileira*, etc.) (1961), que *AlcM* defineix no prou exactament «munt gros de pedres despreses, en què n'hi ha de petites i de grans entremesclades». *Crebassa* 'clivella, grossa esquerdà feta a terra' a Tortosa (pron. *karabása*) i a Elx (*kebrása*, BDC XVII, 53), val. central «*quebrasa*: grieta» en el dicc. val.-cast. de Lamarca (1839), ja documentat per a les clivelles de les potes dels cavalls en dues manescalles dels Ss. XIV-XV (*AlcM*): mot paral·lel al fr. *crevasse* i it. *crepaccia*; *acabrassar-se* (la fusta) «esquebrajarse» (Cullera, segon quart S. XIX, Gulsoy, *RevValFil.* VI, 30); pall. +*escribassinar* 'esclafar (algú), fer-lo farina': «mira, que t'*askrabasino!*» a la Vall d'Assua (1962); *crebasar* tr. 'clivellar' (Llull). +*Crebassal*, pron. més aviat *kərabasál*, adj.: *les Roques Crebassals*: cinglera en el Penedès, damunt i al Sud del poble de La Llacuna (1954).

Crebadura (fi S. xv, Cauliac). *Creballa* ross.; *creballar* (Llull); *escreballes* ribag. 'esquerdes en les geleres de les Malcides', Aneto i Senet (1957). *Crebat*. *Carba-*